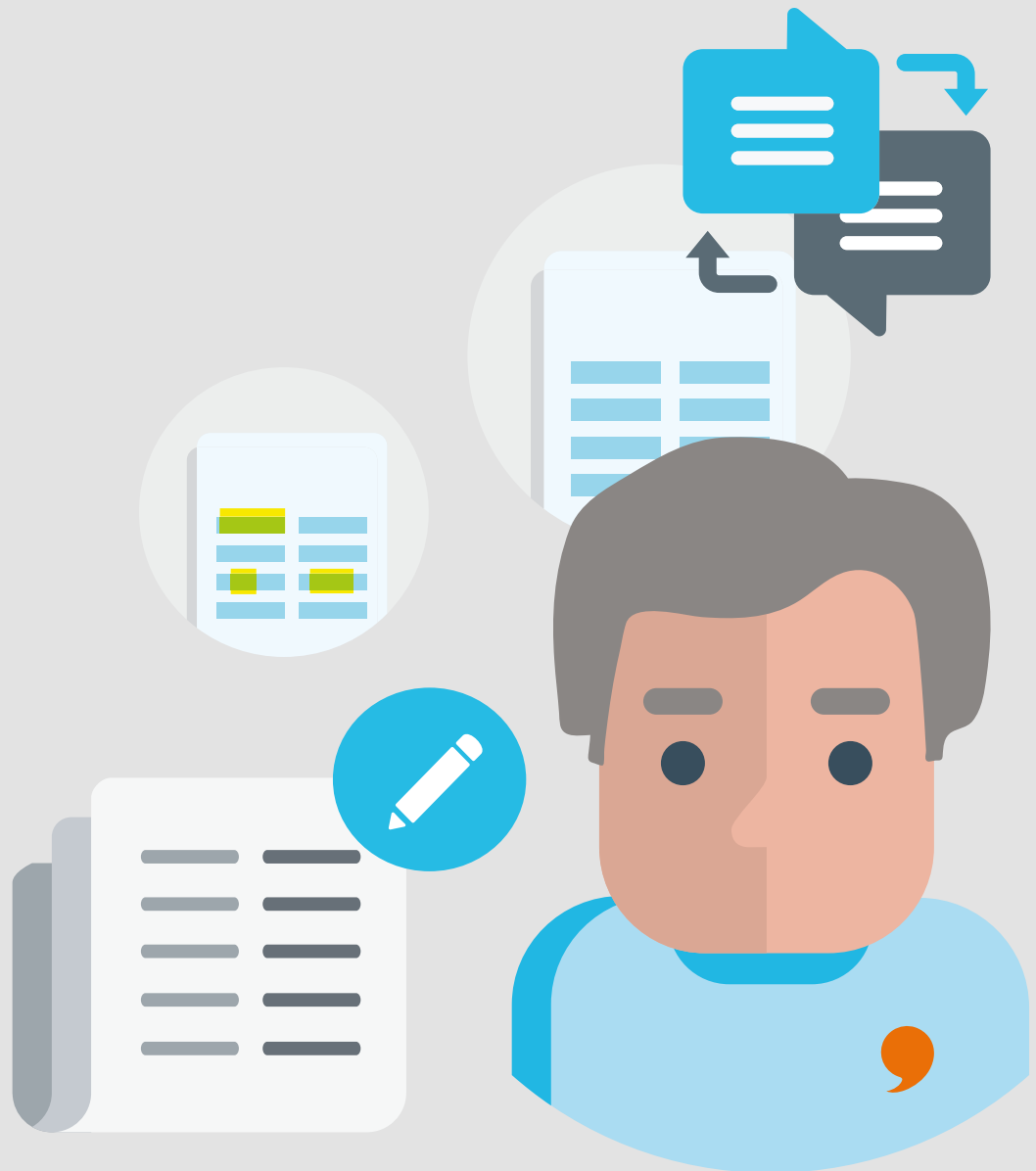

Rhan 1: Drafftio dwyieithog

3 Manteision drafftio dwyieithog

- 3.1 Y ffordd fwyaf hwylus o ddarparu testunau dwyieithog i'r cyhoedd fel arfer yw drwy annog swyddogion i ddrafftio testun yn ddwyieithog o'r cychwyn cyntaf. Dyma yn ddi-os yw'r ffordd orau o sicrhau nad oes angen dibynnu ar gyfieithu popeth er mwyn cynnig gwasanaethau dwyieithog, ac o sicrhau y gwneir yn fawr o sgiliau ieithyddol swyddogion.
- 3.2 Gall drafftio dwyieithog fod yn rhatach mewn rhai amgylchiadau na chomisiynu cyfieithiadau a byddai'n fanteisiol i sefydliadau ystyried sut a ble y defnyddir sgiliau swyddogion orau. Er enghraifft, gall fod yn fwy hwylus a chost effeithiol i swyddogion ddrafftio testunau byrion megis taflenni, negeseuon e-bost neu destun tudalen we yn ddwyieithog eu hunain. Ar y llaw arall bydd defnyddio cyfieithydd i ddarparu cyfieithiad o ddogfen hir neu dechnegol yn rhyddhau swyddog i ymgymryd â dyletswyddau eraill.
- 3.3 Ni ellir gorbwysleisio manteision cyffredinol drafftio dwyieithog i sefydliadau o bob math. Mae manteision amlwg i'r dull hwn o weithio o safbwynt:
- o bod â gwell rheolaeth dros amserlen cynhyrchu'r testun dwyieithog
 - o sicrhau bod gan yr awdur y rheolaeth bennaf dros y modd y cyflwynir negeseuon ac ansawdd yr ysgrifennu yn y ddwy iaith
 - o sicrhau y defnyddir y derminoleg gywir a phriodol a bod y testun yn y ddwy iaith yn dilyn arddull tŷ'r sefydliad
 - o galluogi swyddogion i gynnal a datblygu eu sgiliau ieithyddol yn y ddwy iaith.

- 3.4 Mae manteision pellach i ddrafftio negeseuon yn ddwyieithog ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol wrth gwrs, a chadw mewn cof natur gyfnewidiol ac ymatebol y cyfryngau hynny. Wrth fod â swyddogion wrth law sy'n hyderus yn drafftio'n ddwyieithog, mae modd:
- o ymateb yn gyflym i unrhyw straeon newyddion perthnasol, sylwadau neu gwestiynau a dderbynnir a chynnal sgwrs 'ar y pryd' â dilynwyr
 - o manteisio ar natur byr a bachog y cyfryngau cymdeithasol ac arbrofi â defnyddio idiomau, cyfeiriadaeth ddiwylliannol ac efallai iaith fwy tafodieithol neu lafar gan ddibynnu ar y gynulleidfa darged
 - o addasu testun ar gyfer cynulleidfaoedd gwahanol yn hytrach na'i gyfieithu'n uniongyrchol.
- 3.5 Yn ogystal â'r manteision ymarferol hyn mae modd i ddrafftio'n ddwyieithog gryfhau'r mynegiant yn y ddwy iaith gan godi safon cyhoeddiadau yn y pen draw. Mae meddwl am sut y gellid cyfleu'r un wybodaeth yn yr iaith arall yn gallu bod yn fodd gwych i:
- o amlygu gwendidau yn y gwreiddiol
 - o gorfodi'r awdur i edrych eto ar unrhyw agweddau amwys yn y naill iaith a'r llall
 - o sicrhau bod termau, enwau a dyfyniadau yn fanwl gywir ac yn cyfateb i'w gilydd yn y ddwy iaith
 - o sicrhau gwreiddioldeb yng ngeiriad hysbysebion, sloganau, enwau prosiectau neu fentrau.

4 Sut mae cefnogi swyddogion i roi cynnig arni?

- 4.1 Mae sawl peth ymarferol y gallwch ei wneud i annog a chefnogi swyddogion i ddrafftio'n ddwyieithog. Y pwysicaf yn ddi-os yw sefydlu ethos lle mae drafftio dwyieithog yn rhan naturiol o weithgarwch sefydliad. **Sicrhewch felly eich bod chi'n cyfathrebu'n glir wrth swyddogion fod hwn yn ddull o weithio a ffeirir gennych a bod pob cefnogaeth i swyddogion roi cynnig ar ddrafftio dogfennau dwyieithog.**

Gall hefyd fod yn fanteisiol i chi:

- Annog swyddogion i roi cynnig ar ddrafftio darnau byr fel man cychwyn.
 - Cydnabod y broses ddrafftio dwyieithog yn rhan ffurfiol o amserlen paratoi dogfen neu gyhoeddiad.
 - Trefnu bod swyddogion yn derbyn hyfforddiant a chefnogaeth addas i'w cynorthwyo i wneud yn fawr o'u sgiliau ieithyddol a'u datblygu ymhellach.
 - Buddsoddi mewn datblygu sgiliau drafftio Cymraeg swyddogion drwy ddarparu neu dynnu sylw at adnoddau ieithyddol sylfaenol y cyfeirir atynt yn [adran pump](#) isod neu drwy ddarparu hyfforddiant gloywi iaith priodol.
 - Sicrhau bod gwasanaeth prawfddarllen mewn lle er mwyn cynorthwyo swyddogion i lunio testunau addas i'w cyhoeddi.
 - Annog swyddogion a chyfieithwyr i gydweithio er mwyn llunio rhestrau terminoleg ar gyfer meysydd penodol.
 - Annog a hwyluso cyfleoedd i swyddogion ddarllen testunau Cymraeg safonol o bob cywair (llynyddiaeth, cylchgronau, erthyglau newyddion) er mwyn cryfhau eu sgiliau a'u crebwyll ieithyddol yn gyffredinol.
- 4.2 Os ydych chi'n sefydliad sydd ag uned gyfieithu fewnol gellid ystyried datblygu sgiliau eich cyfieithwyr er mwyn iddynt gynorthwyo swyddogion i ddrafftio dogfennau dwyieithog. Byddai modd iddynt gynnig hyfforddiant neu wasanaeth mentora i swyddogion sy'n dymuno drafftio'n ddwyieithog yn ogystal â gwasanaeth prawfddarllen a chynnig adborth ar eu hymdrechion. Byddai hyn yn fodd o ddatblygu sgiliau a chyfleoedd gwaith cyfieithwyr pe baent yn dymuno hynny ac yn cynnig amrywiaeth i'w dyletswyddau dyddiol.

- 4.3 Os nad oes uned gyfieithu fewnol yn eich sefydliad gellid ystyried sefydlu cytundeb â chyfieithwyr, golygyddion neu arbenigwyr ieithyddol allanol er mwyn cynnig y gwasanaeth uchod i swyddogion sy'n dymuno drafftio'n ddwyieithog. Gellid hefyd sefydlu patrwm o fod ag un cyfieithydd 'ar-alw' i allu prawfddarllen testunau byrion yn y fan a'r lle er mwyn eu cyhoeddi'n syth; byddai trefn o'r fath yn ddefnyddiol iawn yng nghyd-destun negeseuon ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol.
- 4.4 Bydd angen prawfddarllen testunau dwyieithog sy'n cael eu drafftio gan swyddogion yn ofalus cyn iddynt gael eu cyhoeddi neu'u hargraffu, yn union fel y dylid gwneud â thestunau dwyieithog a ddarperir gan gyfieithwyr proffesiynol.²

Noder bod gofyn am sgiliau ieithyddol da yn y Gymraeg a'r Saesneg er mwyn i swyddogion allu rhoi cynnig ar ddrafftio dwyieithog at ddibenion cyhoeddus ac nad yw medru'r Gymraeg o reidrwydd yn golygu y bydd gwaith ysgrifenedig swyddogion o safon ddigonol i'w gyhoeddi ar y cychwyn.

Mater arall, wrth gwrs, yw negeseuon, cofnodion, ac adroddiadau mewnol sefydliad a dylid rhoi pob anogaeth i swyddogion roi cynnig ar ddefnyddio'u Cymraeg yn y cyd-destunau hyn. Drwy ymarfer defnyddio'u Cymraeg yn fewnol gall swyddogion fagu hyder a sgiliau i symud ymlaen at ddrafftio testunau cyhoeddus maes o law. Ceir awgrymiadau ymarferol am sut mae cefnogi swyddogion sy'n dymuno drafftio'n ddwyieithog yn [adran pump](#) isod.

² Mae Comisiynydd y Gymraeg yn cynnig gwasanaeth prawfddarllen am ddim i fusnesau a rhai sefydliadau trydydd sector, hyd at 1,000 o eiriau. Gweler yr Is-wefan Hybu i fusnesau a sefydliadau trydydd sector am ragor o wybodaeth: <http://www.comisiynyddygydraeg.cymru/hybu>.

5 Sut gall technoleg gwybodaeth gefnogi'r gwaith hwn?

- 5.1 Mae cymhorthion o bob math ar gael i gynorthwyo pobl i ysgrifennu'r Gymraeg yn gywir ac i ddrafftio dogfennau dwyieithog. Bydd dyletswyddau statudol ar rai sefydliadau i ddarparu peth o'r adnoddau a ddisgrifir isod, ond er mwyn cefnogi drafftio dwyieithog gall fod o gymorth i sefydliadau o bob math sicrhau bod swyddogion yn:
- Defnyddio rhyngwynebau Cymraeg meddalwedd sydd ar gael yn Gymraeg.
 - Gwybod sut mae tagio iaith dogfen yn gywir, e.e. nodi bod testun Cymraeg yn destun Cymraeg wrth ddefnyddio Microsoft Word. Mae rhaglenni Microsoft Office, o osod Pecyn Rhyngwyneb Cymraeg arnynt, yn gwirio sillafu o fewn dogfennau os nodir mai Cymraeg yw iaith y ddogfen (ceir rhagor o wybodaeth am hyn ar wefan y Comisiynydd a cheir fideos hwylus yn dangos sut mae gosod peth o'r feddalwedd hon ar wefan Llywodraeth Cymru [Sut i ... ddefnyddio technoleg Cymraeg](#)).
 - Defnyddio meddalwedd gwirio sillafu a gramadeg megis Cysill, sy'n rhan o becyn Cysgliad. Gweler gwefan Cysgliad am ragor o wybodaeth ynghylch prynu'r pecyn meddalwedd hwn sydd hefyd yn cynnwys geiriadur Cysgeir: [Cysgliad](#). Mae fersiwn o Cysill hefyd ar gael yn rhad ac am ddim ar lein at ddiben gwirio cyfieithiadau byrion: [Cysill Ar-lein](#) ac mae modd llwytho fersiwn o Cysill am ddim ar gyfer y Mac.
 - Ymwybodol o'r geiriaduron a'r cyfeirlyfrau (printiedig ac electronig) sydd ar gael iddynt a bod ganddynt fynediad hwylus atynt. Mae nifer o adnoddau geiriadurol a therminoleg safonol ar gael yn rhad ac am ddim ar lein. Ceir rhestr hwylus ohonynt ar y dudalen Termiau a geiriaduron ar wefan y Comisiynydd: [Termiau a geiriaduron](#).
 - Ymwybodol o [Rhestr o Enwau Lleoedd Safonol Cymru](#) ar wefan y Comisiynydd er mwyn gwirio sut mae sillafu enwau lleoedd mewn ffordd safonol a gwirio a oes ffurfiau gwahanol yn bodoli yn y Gymraeg a'r Saesneg.
 - Derbyn hyfforddiant ynghylch sut i chwilio am wybodaeth yn y cyfeirlyfrau hyn a sut i ddefnyddio'r wybodaeth mewn ffordd addas.
 - Derbyn hyfforddiant ynghylch pa wasanaethau cyfieithu peirianyddol sydd ar gael iddynt a sut mae eu defnyddio'n gyfrifol ac yn effeithiol.
- 5.2 Gall rhai mathau o feddalwedd cyfieithu hwyluso gwaith swyddogion sy'n drafftio dogfennau dwyieithog hefyd drwy gynnig un ai cydrannau o gyfieithiadau blaenorol neu gyfieithiadau peirianyddol i'w derbyn, haddasu neu'u golygu. Trafodir y technolegau hyn a'u manteision mewn rhagor o fanylder yn [adran saith](#) isod ond byddai eu defnyddio yn arbed amser ac ymdrechion swyddogion gan sicrhau cysondeb â thestunau blaenorol hefyd.

- 5.3 Byddai'n rhaid i'r defnyddiwr ddeall cyfyngiadau'r feddalwedd gan olygu ac addasu'r cyfieithiadau yn ôl y gofyn er mwyn iddynt gyrraedd y safonau disgwylidig. Byddai'n rhaid hefyd i'r sefydliad sicrhau bod ganddo weithdrefnau mewnol addas mewn lle cyn defnyddio'r feddalwedd yn y modd hwn, gan gynnwys darparu arweiniad ynghylch materion cyfrinachedd ayb.

Cyfieithu peirianyddol yn y gweithle dwyieithog

- 5.4 Gellid ystyried hefyd i ba raddau y mae modd i feddalwedd cyfieithu peirianyddol neu awtomatig hwyluso cyfathrebu dwyieithog mewn gweithle dwyieithog. Er enghraifft, gall meddalwedd cyfieithu peirianyddol gynorthwyo pobl nad ydynt yn deall y Gymraeg i gael syniad bras o gynnwys dogfen neu e-bost. Byddai hyn o gymorth mawr mewn gweithle dwyieithog lle bo unigolion yn dymuno gweithio trwy gyfrwng y Gymraeg a lle nad yw eu cydweithwyr yn deall yr iaith. Er enghraifft, gallai gweithiwr nad yw'n medru'r Gymraeg ddeall yn fras gynnwys dogfen neu e-bost a ysgrifennwyd gan gydweithiwr arall yn Gymraeg heb fod angen i'r sawl sy'n drafftio gyfieithu popeth. Noder, fodd bynnag, na ellir dibynnu'n llwyr ar gyfieithu peirianyddol er mwyn ateb negeseuon.
- 5.5 Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi arloesi yn y maes hwn drwy gydweithio â Microsoft er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn un o'r ieithoedd a gynigir gan Microsoft Translator. Golyga hyn fod modd gweld cyfieithiadau peirianyddol ym mhecynnau Microsoft, gan gynnwys Word ac Outlook, heb i'r defnyddiwr orfod defnyddio meddalwedd cyfieithu peirianyddol allanol.
- 5.6 O fabwysiadu'r arfer hwn dylid llunio canllawiau manwl i swyddogion ynghylch sut orau i ddefnyddio'r feddalwedd hon gan dynnu sylw penodol at y manteision a'r peryglon fel ei gilydd.
- 5.7 Yn un peth byddai'n rhaid pwysleisio mai bras gyfieithiad yn unig a ddarperir, ac mae'n bosibl bod pwyslais penodol neu fanylion yn cael eu colli yn y cyfieithiad. Ni ellir dibynnu'n llwyr ar gywirdeb testun a gynhyrchir gan beiriant, hyd yn oed os yw'r cyfieithiad hwnnw ar yr olwg gyntaf yn ymddangos yn daclus ac yn gywir. Er bod y canlyniadau a geir o ddefnyddio'r math hwn o feddalwedd yn dda iawn ar y cyfan – ac yn gwella o hyd wrth i'r dechnoleg ddatblygu – nid ydynt yn ddibynadwy bob amser, hyd yn oed er mwyn darparu bras gyfieithiadau at ddibenion trafodaethau mewnol. Er enghraifft, nid yw'r feddalwedd yn adnabod y negydd (fel y gair 'nid') bob tro gan gynhyrchu cyfieithiadau ag ystyr cwbl groes i'r gwreiddiol!

-
- 5.8 Yn sicr, ni ellir dibynnu'n gyfan gwbl ar feddalwedd o'r math hwn i gynnig cyfieithiadau hwylus a chyflym, ac ni ddylid cyhoeddi cyfieithiad a ddarperir gan beiriant heb iddo gael ei olygu'n drylwyr gan gyfieithydd dynol. Ni ellir chwaith ddibynnu ar gyfieithu peirianyddol i ddarparu'r cyfieithiad mwyaf cryno, rhywbeth sy'n berthnasol wrth feddwl am y cyfyngu ar nifer o lythrennau a ganiateir mewn neges ar Twitter, er enghraifft.

Ni ddylid dibynnu ar feddalwedd cyfieithu peirianyddol ar draul datblygu sgiliau ieithyddol swyddogion a chynyddu hyder swyddogion i ddarllen a deall Cymraeg ysgrifenedig drostynt eu hunain. Ond gall defnyddio'r feddalwedd hon gyfrannu at ddatblygu sgiliau a chynyddu hyder.

